

EL VIDEO EDUCATIU I L'ENSENYAMENT DEL MEDI

Jesús Están Camino

La didàctica del Coneixement del Medi té nombrosos mitjans auxiliars entre els que podem destacar els mitjans àudio-visuals.

Podríem així enumerar des de les imatges sense moviment com els dibuixos, fotografies, diapositives... fins arribar als vídeos educatius, procurant no oblidar tots aquells programes informàtics que constitueixen un recurs d'inesimitable ajuda al professorat o els darrers llibres de imatges en tres dimensions formats gràcies a la potència d'ordinadors moderns i a l'ús del Salitsky Dot, un sistema modern de traducció d'imatges que en un futur pot aportar recursos a l'educació.

Tot l'anterior ens permet fer més comprensibles conceptes de caire geogràfic i històric a través del moviment i superposició d'imatges i la possibilitat d'anar endavant o enrera en el temps i a l'espai sense massa problemes, afavorint per tant la comparació i el contrast de situacions.

Hem de tenir present que l'ús dels àudio-visuals dins el currículum s'ha de fer d'una manera conscient i tenint ben clar quin és l'objectiu que volem assolir. Fer un ús d'aquests mitjans cercant només l'entreteniment de l'alumnat és desaproveïtar les possibilitats d'un bon àudio-visual.

S'han de destacar els vídeos educatius i la seva repercussió en el procés educatiu per la seva transmissió no tan sols de continguts sinó també de valors i com a potenciadors d'aquelles àrees transversals del currículum escolar. Els diferents canals de televisió (ja sigui pública o privada) posen a l'abast dels infants un gran nombre de documentals, reportatges, programes divulgatius que transmeten una sèrie de coneixements i valors indiscutibles.

Aleshores es planteja la següent pregunta: Què és allò que distingeix aquests programes dels nostres audiovisuals que empram a l'aula? La resposta podria donar peu a un debat però el que és inqüestionable és que la preparació que el professor/a fa del grup classe envers el que hem de veure i la posterior reflexió a través de la discussió grupal amb intercanvi d'opinions és necessària per processar d'una manera més activa i més crítica tot el missatge que conté un àudio-visual. Les darreres estadístiques situen en 3 hores i 22 minuts el temps que els infants dediquen diàriament a la televisió. Temps més que suficient per veure moltes coses bones i d'altres no tan bones. Això explica que la feina dels educadors consisteixi bàsicament en educar a veure T.V., en jutjar un film o en analitzar la publicitat. Aquest darrer aspecte íntimament vinculat al tema transversal de l'educació per al consumidor.

De vegades, influïts per la mateixa passivitat que la T.V. transmet als seus espectadors, els docents pensam que la realització d'un muntatge àudio-visual és cosa de grans productores o cases especialitzades que escapa a la nostra competència i capacitat.

Res de tot això és veritat, ja que som molts els qui en major o menor grau feim funcionar les petites videocàmeres que tan aviat han entrat a les nostres escoles. Doncs bé, és a partir d'aquí, dels petits enregistraments d'aquells esdeveniments escolars com puguin ser festes, celebracions, excursions... que es poden confeccionar una sèrie de treballs sobre diferents temàtiques amb tan sols l'ajuda d'un magnetoscopi i una petita dosi de paciència. En altres casos la simple selecció d'imatges de documentals televisius ordenades per temes constituïran un material complementari a la nostra tasca docent.

Què senzill pot resultar dur-se'n la cambra fotogràfica amb un parell de rodetes de diapositives un dia que anam al mercat amb els nostres alumnes, o feim una visita a una fàbrica, o simplement quan feim una sortida per la nostra localitat, o si tan voleu un viatge d'estudis. Un petit comentari afegit a aquesta feina fotogràfica es converteix en un útil recurs àudio-visual.

Cal potenciar doncs la producció de documents videogràfics i fotogràfics des dels nostres centres amb l'ajuda dels respectius CEPs. Hem d'aconseguir crear programes destinats fonamentalment a suscitar un treball posterior al visionament, hem de crear en paraules del Dr. en Ciències de la Informació Joan Ferrés, "programes motivadors;" es tracta doncs de la pedagogia del "després", enfront del "Vídeo-Lliçó" o programa que presenta una sèrie de continguts d'una forma més sistematitzada i explícita (classe magistral filmada pel vídeo). S'ha d'intentar que el vídeo didàctic no sigui només una conferència il·lustrada amb imatges. Ha de contemplar imatges, músiques, continguts... i aquests elements han d'estar interaccionats i no simplement juxtaposats. Això no exclou que els vídeos-lliçons, tan estesos al mercat dels àudio-visuals i en general molt freqüents a les nostres escoles o centres de recursos, puguin també ser vàlids. Els hem d'aprofitar sense cap dubte mitjançant la seva adaptació als nostres alumnes.

L'aprofitament del vídeo educatiu es basa en diverses premisses:

El professorat ha de conèixer el vídeo, l'ha d'haver vist abans de passar-lo als seus alumnes. Això que pareix una qüestió òbvia ha motivat més d'un problema a qualche mestre. S'ha de comprovar realment el grau d'adequació als nostres objectius. No basta llegir el títol

d'un documental per mostrar-lo als alumnes i veure després què passa. És clar que la T.V. és seductora però no hem de caure en el fetixisme de la tecnologia, o el que és el mateix, creure que tot el que es transmet per T.V. és seductor. Un discurs avorrit que es rep a través d'un vídeo continua essent tant avorrit com si estiguéssim en presència del mateix conferenciant.

Els alumnes han de saber per què van a veure un determinat vídeo i què esperen aprendre.

Els alumnes han de participar durant el visionat del vídeo, per exemple a través d'un qüestionari que els vagi guiant i faci centrar la seva atenció en una sèrie d'aspectes que el mestre considera importants per aconseguir l'objectiu final.

L'ambient juga també un paper bàsic. No disposar d'una sala d'àudio-vi-

suals amb unes condicions acústiques correctes, amb un espai suficient i amb un mobiliari que permeti prendre apunts i fer que tots els alumnes puguin veure el monitor amb certa facilitat, no reunir certes condicions que impedeixin l'entrada de llum exterior, l'existència d'un aparell de televisió amb uns mínims de qualitat ... fan que el cansament de l'alumnat i, per tant, la manca de concentració frustrin la bona intenció d'un bon vídeo educatiu.

Una reflexió i posterior avaluació poden donar punt i final a una activitat que no consisteix només en passar una estona amb els al·lots davant la "tele".

Finalment s'ha de tenir present que un departament d'àudio-visuales pot fer una tasca important a l'escola:

- mantenint en bon estat de conservació els aparells reproductors,

- elaborant senzills inventaris de tot el material àudio-visual de què disposa l'escola,
- organitzant els horaris per a l'ús de la sala d'àudio-visuales per tal d'evitar coincidències d'alumnes en el mateix moment,
- contemplant uns criteris en el moment d'adquirir nou material àudio-visual,
- centralitzant tot el material i sabent en tot moment quin mestre està emprant determinats materials.

Vull constatar a manera d'informació general de l'existència d'alguns vídeos educatius sobre les nostres Illes que podeu trobar als Centres de Recursos i que poden ser de gran ajuda dins l'àrea del Coneixement del Medi a l'ensenyament Primari o a l'àrea de les Ciències Socials a Secundària.

VOLUNTARIS DE NA BURGUESA

"Salvem na Burguesa"

Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Calvià. 1.994

Es fa una descripció física de la Serra de Tramuntana. Els efectes destructius del foc. Operatius desenvolupats per controlar els incendis. El treball dels voluntaris. Els hidroavions. Preocupació institucional. Aquest programa és un repte per a la conservació i declaració de na Burguesa com a Parc Natural. Aquest vídeo ha estat emprat a les escoles de Calvià. Aplicable a Primària i Secundària.

JESÚS SALINAS/JAUME SUREDA

"L'ovella". Vídeo interactiu.

Treballa tres temes: Què és l'ovella, l'elaboració del formatge i la llana. Conté un darrer apartat d'autoavaluació. Molt vàlid per als primers cursos de Primària.

ANTONI FEMENIA

"La pesca a les Balears".

Conselleria d'Agricultura i Pesca. Govern Balear. Amb la col·laboració Tècnica del Servei de Recursos Àudio-visuales de la U.I.B. TVE S.A.-BALEARIS 1990.

Mostra els principals arts i ormeigs de la pesca a les Balears (volantí, palangre, llampuguera...). Compta amb les aportacions de pescadors i biòlegs. Constitueix una forma fàcil de reconèixer alguns dels nostres principals peixos: les seves característiques, hàbits ...Aplicable a Primària i Secundària.

ALUMNES DE L'ESCOLA DE FORMACIÓ EN MITJANS DIDÀCTICS (ESTIU 91)

"Els sectors de producció a les illes Balears"

Es fa una descripció dels tres sectors econòmics a les Balears. Classificació dels diferents oficis en cada sector. Transformació de primeres matèries. Fàbriques més importants, la seva ubicació i la seva dependència de la construcció i turisme. Estacionalitat del sector terciari.

Aquest vídeo inclou un quadern de treball complementari. Es pot aplicar a Primària i també a Secundària.

MATEU GALMÉS

"Mallorca, illa mediterrània"

A través de tres cintes l'autor sintetitza tots els trets més importants de la nostra illa que el pas del temps ha anat esborrant. Les tres cintes reproduïxen l'evolució que ha experimentat la vida rural mallorquina al llarg dels dotze mesos de l'any. Apareixen oficis i costums antics, casals i possessions, sínies, mitjans de transport. Tot això dintre d'una perfecta ambientació i conservant fins i tot els detalls com per exemple la manera de vestir. És, en definitiva, un repàs amb imatges de tota la vida del nostre camp mallorquí. Recomanable per Primària i Secundària.

NINS I NINES DE L'ESCOLA DE CAS CONCOS 1.990

"Del blat a la farina. De la farina al pa"

Expressa el procés d'elaboració del pa, fent una comparança

com es feia antigament. Vídeo adaptat als primers cursos de Primària.

Vídeo elaborat al Centre de Recursos Pedagògics. Llevant. Programa Ed. Compensatòria del M.E.C. Guió a càrrec de Magda Solanas Mestre.

CONSELL INSULAR DE MALLORCA
per a TVE BALEARS
"Llucmajor. El poblat de Capocorb"

Comentaris històrics i descripcions d'aquest poblat talaiòtic del sud de Mallorca. Són interessants les seves imatges. Es pot emprar a Primària i a Secundària.

RTVE S.A. 1.992 PUBLICACIONES PERIODICAS SALVAT
Del programa: España a Vista de Pájaro.
"Balears. Historias de guerras, piratas y turistas..."

Vídeo que presenta imatges aèries comentades de les nostres illes: els seus pobles, costes, muntanyes i edificis. Breus ressenyes històriques, econòmiques, geogràfiques i culturals. La importància d'aquest vídeo radica en el fet de mostrar unes illes aparentment diferents a causa de l'esmentada perspectiva aèria.

Aplicable al cursos superiors de Primària i Secundària.

SEMINARI D'ÀUDIO-VISUALS DEL
CEP DE MANACOR 1.994
"Fogueró de Sant Antoni 1994"

Mostra la construcció amb fustes, papers... d'un Sant Antoni damunt un ruc, d'extraordinàries dimensions, a càrrec dels professors i alumnes de l'Institut de Batxillerat Mossèn Alcover de Manacor.

La crema d'aquesta obra en la nit màgica tot envoltat de música de xeremies i bon sopar constitueix una petita aproximació a aquesta festa popular.

Recomanable per a Primària i Secundària.

VLADIMIR DE SEMIR
"El legado de las Islas"
TVE, S.A BARCELONA 1.986

La coordinació i documentació del programa és a càrrec de Josep Mascaró Passarius. Conjugua bé dos aspectes: natura i història de les nostres illes. Hi ha una acceptable descripció de

paisatges de mar i muntanya. Edificis importants (La Seu, castell de Bellver...), barris, festes, etc.

Fa un bon repàs històric dels diferents pobladors de les Illes des dels temps prehistòrics. Restes arqueològiques (Pollèntia, Son Bou...). Destaquen les bones imatges aèries.

Tal com es presenta el vídeo es més recomanable per a Secundària.

Per a primària es poden seleccionar imatges i fer una petita composició.

AJUNTAMENT DE PALMA
DINÀMICA EDUCATIVA 1987
"Conèixer l'Ajuntament"

L'Ajuntament és presentat per un ordinador que maneja un al·lot.

Les imatges i les fotografies antigues expliquen l'evolució de l'edifici a través dels anys. Es descriuen els ornaments, pintures i escultures de les diferents sales que componen l'Ajuntament. El vídeo es presenta de manera interactiva fent preguntes i oferint respostes.

Destinat bàsicament a Primària però les imatges es poden aprofitar a Secundària.

JULIO S. ANDRADA. TVE, S.A. 1.985
"Arquitectura Popular en Balears: Menorca"
"Arquitectura Popular en Balears: Formentera"

Descripció geogràfica d'aquestes illes. Evolució històrica complementada amb imatges de restes arqueològiques i d'actualitat molt aprofitables: forns de pa, parets seques, molins fariners, pous, cases, esglésies...

El contingut del vídeo s'adapta millor a Secundària i a Primària es fa necessari fer una selecció d'imatges.

AJUNTAMENT DE CALVIÀ
"L'Ajuntament de Calvià"

Aquesta realització del Servei de Recursos Àudio-visuals de la UIB presenta una localització i descripció física del municipi de Calvià, amb especial atenció a les platges, muntanyes i els seus nombrosos nuclis de població.

Es descriuen les funcions de l'Ajuntament, els seus serveis i els recursos de què disposa.

Aprofitable als cursos superiors de Primària i Secundària.

Professor d'Ensenyament Primari.